

Vitnyédy István

Nemes muzsaji Vitnyédy (Vittnyédi/Wittnyédy) István ügyvéd, jegyző, országgyűlési követ, iskolaalapító a sárvári várban született 1612. december 20-án, Vitnyédy János és Egerváry Orsolya szülöktől. Apja gr. Nádasdy Pál udvarbírája volt, aki szolgálataiért nemességet szerzett számára II. Mátyás királytól.

Vitnyédy István iskolai és jogi tanulmányai elvégzése után gr. Nádasdynál titoknak volt egy ideig. 1640-ben feleségül vette a soproni születésű Endresz Zsuzsannát, majd Sopronban telepedett le, mint ügyvéd. Tehetségének, szorgalmának köszönhetően a város első magyar jegyzőjének választotta és az 1646. évi országgyűlésre követnek is kiküldte. Sopron vármegye főpénztárosa és szintén országgyűlési követe volt (1655). Jegyzőként 1647-ig szolgálta a várost, utána Kőszeg alkalmazta.

Gyakran összetűzött Sopron vezetőségével, többször pereskedtek is. Hosszadalmas pere volt házépítés miatt. Mint a város jegyzője, ingyen igényelhetett bizonyos építő anyagot. Háza, a mai káptalanház a Szt. György utcában, a korabeli ízlés szerint hivalkodónak számított, megvádolták, hogy pazarolja a város juttatásait. A hosszú per folyamán „kölcönösen estek csúfszavak és tán Vitnyédy egyik titkos válasza a ma is meglévő kőfaragás a kapu felett, a „grober Ungar”-t jelképező nagybajszú, magyaros arc és a nyelvét öltögető torzpofa”.

Széles jogi és politikai kapcsolatrendszere gazdasági-kereskedelmi összeköttetést is jelentett, melynek révén Vitnyédy jelentős vagyonra tett szert. Ennek jelentős részét a soproni magyar gimnázium és az eperjesi kollégium támogatására, valamint patronálásra költötte, áldozatkészségével sokat tett az evangélikus oktatásügyért. Hithű evangélikusként támogatta a protestánsok önszerveződését, a vallási élet kiterjesztését.

Sikeres politikai és szakmai pályájának alapját kiemelkedő műveltsége képezte. Jogi és történelmi tudása – könyvtára és levelezése tanúsága szerint – a legmodernebb európai szinten állt, magyar, latin és német nyelvismerete mellett olvasott olaszul, de ismerkedett a francia és a török nyelvvel is. Szenvedélyesen gyűjtötte a könyveket. Könyvtárának 540 tételes jegyzékét - Klaniczay Tibor szerint- Vitnyédy 1670. február 13-án bekövetkezett halála után, a Wesselényi-összeesküvés bukásakor készítették a kamara emberei. Szent György utcai palotája kisebb kulturális központ lehetett, két-három íródeák és az egyetemi tanulmányaik előtt álló ifjak is folyamatosan élvezték a ház kényelmét és a könyvtár nyújtotta lehetőségeket.

Vitnyédy István kiemelkedő szerepet játszott a kor politikai életében, ügyvédként, soproni követként és Zrínyi Miklós titkáráként egyaránt. Nemcsak a magyar, hanem a nemzetközi kapcsolatok működésébe is betekintést nyert. Örökké mozgásban volt, a hazájáért, vallásáért állandó tenni akarás jellemezte egész életét. Ezért is vállalhatta részvételét a Wesselényi-féle mozgalomban. Szerette volna, ha Magyarország egyesítése megtörténik, az ország függetlenné válik. Átlátta, hogy a török szövetség csak további romlást hozhat, ezért minden erejével a francia királlyal építette a kapcsolatot. Nem rajta múlt, hogy XIV. Lajos számára a magyar nemesi mozgalom csak eszköznek bizonyult, és amint feleslegessé vált számára, azonnal ejtette. A sors különös kegye volt, hogy a Wesselényi-mozgalom egyik kulcsalakja, Vitnyédy István épp az összeesküvés felgöngyölítését megelőzően hunyt el Nezsiderben (ma: Neusiedl, Ausztria) 1670. február 13-án. Ezzel elkerülte a felelősségre vonást.

Vitnyédy István soproni ügyvéd, korának egyik legjelentősebb levélírója. Fábó András 445 levelét adta közre, ezek mellett több száz kiadatlan irat ismert még, amelyek jelentős forrásanyagként szolgálhatnak a 17. századra vonatkozóan. Kezdetben elsősorban Zrínyi Miklóshoz fűződő szoros szellemi kapcsolata és Habsburg-ellenes politikai szerepvállalása, később kiemelkedő történeti-politikai műveltsége, valamint komoly egyház- és iskolapártoló tevékenysége révén került a város jelentős egyéniségei közé. Károlyi Bálint írta róla: „Vitnyédy István esetében nem túlzás, ha azt mondjuk, hogy a 17. század egyik legismertebb köznemeséről beszélünk.”

Irodalom:

Fábó András, Vitnyédy István levelei 1652–1664, Adalékul a XVII. század politikai és erkölcstörténetéhez, Pest, Eggenberger, 1871 (3. évf.) 3. (15.) sz. p. 7-21. (Magyar Történelmi Tár, 1.5) elérhetősége: http://real-j.mtak.hu/4072/1/MagyarTortenelmiTar_1871_15_2_03.pdf Letöltés: 2020.02.12.

Varga Bernadett: Három kötet Vitnyédy (Witnyédy) István elveszett könyvtárából In: Magyar könyvszemle 132. évf. (2016) 1. sz. p. 81-88. elérhetősége: http://real.mtak.hu/37609/1/VargaB_MKsz_2016_1_u.pdf Letöltés: 2020.02.12.

Károlyi Bálint: Adalékok egy soproni ügyvéd műveltségéhez: Vitnyédy István és könyvtára In: Magyar könyvszemle 136. évf. (2020) 3. sz. p. 183-202. elérhetősége:

Sárközi Gergely: Vitnyédy István és az evangélikus oktatásügy In: Credo 2006. (12. évf.) 1–2. sz. p. 3–16.

Hörk József: Muzsaji Vitnyédy István: első közlemény In: Századok, 1907. (41. évf.) 4. sz. p. 289-320.

Hörk József: Muzsaji Vitnyédy István : második közlemény második közlemény In: Századok,
1907. (41. évf.) 5. sz. p. 400-414.

Hörk József: Muzsaji Vitnyédy István: harmadik és befejező közlemény In:
Századok, 1907. (41. évf.) 6. sz. p. 502-517.

Kovács József László: Vitnyédy István műveltsége = In: Jelentkezünk, Kardok és kulcsok,
1990–1991 p. 28–36.

Csatkai Endre: Soproni diákverselők a 17. század derekán In: Soproni szemle 1955. (9. évf.)
1-2. sz. p. 75-85.